

9. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

Riikliku sotsiaalpoliitika eesmärk on elanike sotsiaalse turvalisuse ja individuaalse toimetuleku edendamine. Sotsiaalhoolekande seaduse kohaselt korraldavad riikliku sotsiaalhoolekannet Sotsiaalministeerium ja maavalitsused. Maakonna tasandil korraldatakse riikliku sotsiaalhoolekannet maavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna kaudu.

2005. aasta oli sotsiaal- ja tervishoiuosakonnale suurte muutusteta aasta. Oleme jätkanud maakonnas erinevate tegevus- ja arengukavade elluviimist, mis puudutavad nii sotsiaal-, tervishoiu- kui ka terviseedendusvaldkonda.

Sotsiaalministeeriumi hoolekandeprogrammi “Laste ja erivajadustega inimeste hoolekande programm aastateks 2004–2006” raames eraldati Järva maakonnale 38 623 krooni kohaliku tasandi projektide elluviimiseks eesmärgiga aidata kaasa sotsiaalteenuste väljaarendamisele omavalitsustes. Maakonnast laekus kokku kaks taotlust: Türi Linnavalitsuselt ja Järvamaa Puuetega Inimeste Kojalt. Mõlema projekti eesmärk oli isikliku abistaja teenuse väljaarendamine kohaliku omavalitsuse ning maakonna tasandil.

Traditsiooniliselt toimus rahvusvahelisel sotsiaaltöötajate päeval, 12. novembril, aasta parima sotsiaaltöö tegija valimine Järvamaal. 2005. aastal sai maavanema tänukirja aktiivse tegevuse eest sotsiaal- ja terviseedenduse valdkonna arendamisel Paide Linnavalitsuse projektijuht Tiina Larven. Tema eestvedamisel on maakonnas käivitunud kaks suuremat projekti: “Järvamaa Aktiivseerimiskeskuse väljaarendamine”, mille eesmärk on töötuse vähendamine sotsiaalselt tõrjutud pikaajaliste töötute hulgas, luues neile töövõimet ja töövalmidust toetav rehabilitatsioonivõrgustik. Teise suurema projektina Tuulepesa keskuse töölerakendamine Paides, mille tegevuse eesmärk on riskikäitumise vähendamine erinevate sõltuvusprobleemidega isikute hulgas. Samuti tegeleb Tiina Larven aktiivselt MTÜ Süda-Eesti Sotsiaalkeskuse tööga, mille egiidi all pakutakse puuetega inimestele toetatud elamise teenust.

Aasta lõpus valmisid osakonna eestvedamisel kaks maakondlikku arengukava: “Psüühiliste erivajadustega inimeste teenuste arengukava 2005–2015” ning “Järvamaa lastehoolekande arengukava 2005–2015”.

Sotsiaal- ja tervishoiuosakonna kaudu toimub maakonnas riigieelarvest finantseeritavate sotsiaalhoolekande teenuste rahastamine.

Enne 01.01.1993 üldhooldekodudesse (Järvamaal SA Koeru Hooldekeskusesse) elama asunud täisealiste hoolekandeks oli 2005. aastal, arvestusega 49 236 krooni ühe isiku kohta aastas, Järvamaale eraldatud 1 083 192 krooni.

Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite soetamiseks puuetega inimestele sõlmib maavalitsus abivahendite firmadega lepingu ning kompenseerib osaliselt abivahendite maksumuse inimesele vastavalt sotsiaalministri kehtestatud korrale.

Laste riiklikuks hoolekandeks eraldatud vahenditest finantseeritakse Järvamaa lastekodudes (Järvamaa Lastebikeskuses ja Koeru Valla Perelastekodus) olevate vanemliku hoolitsuseta laste ülalpidamiskulud ning perekonnas hooldamise kulud.

Psüühiliste erivajadustega inimeste riikliku hoolekande kuludest finantseeritakse erinevaid teenuseid psüühilise erivajadusega täiskasvanutele. Järvamaal on sõlmitud lepingud igapäevaelu toetamise (päevase tegevuse pakkumine päevakeskustes), toetatud elamise (majutamine väikeses majutusüksuses koos teiste analoogsete probleemidega inimestega), töötamise toetamise (tööandja toetamine erivajadustega inimeste töölerakendamisel ja töökohta ning töötingimuste kohandamisel inimese vajadustele vastavaks) ja ööpäevaringse hooldamise (psüühiliste erivajadustega inimeste ülalpidamiskulud Järvamaal SA Koeru Hooldekeskus) finantseerimiseks.

Toimetulekutoetust makstakse omavalitsustes inimestele, kes erinevatel põhjustel vajavad igapäevaeluga toimetulekuks rahalist toetust. Toimetulekutoetuse maksmise maakondlik aruandlus on üks sotsiaal- ja tervishoiuosakonna tööülesannetest.

Osakonna peamisteks ülesanneteks tervishoiu alal on perearstidele tegutsemise õiguse andmine, teeninduspiirkonna ja nimistute kinnitamine, statistilise aruandluse kogumine perearstidelt, maakonna koondite koostamine ja edastamine Sotsiaalministeeriumile. Lisaks eespool toodule toimub osakonna kaudu terviseedendustöö koordineerimine maakonnas.

Toimetulekutoetus

Omavalitsustelt laekunud aruannete põhjal arvestati 2005. aastal toimetulekutoetuse vahenditest toetusteks 7 374 736 krooni. Toimetulekutoetuse vahenditest arvestati toimetulekupiiri kindlustamiseks 6 253 693 krooni ja muudeks sotsiaaltoetusteks 1 121 043 krooni.

Toimetulekutoetuse vahenditest rahuldati 2005. aastal kokku 8389 taotlust, 5706 toimetulekupiiri tagamiseks ja 2683 taotlust täiendava sotsiaaltoetuse maksmiseks. Toetust arvestati kokku 1759 perele, 879 perele toimetulekupiiri tagamiseks ja 1375 perele täiendavaks sotsiaalabiks.

Arvestuslik toimetulekutoetus (toimetulekupiiri tagamiseks) ühe rahuldatud taotluse kohta oli

1292 krooni, ühe toetust saanud pere kohta 8389 krooni ja ühe elaniku kohta 180 krooni. Arvestuslikult sai üks toetust saanud pere toimetulekutoetust (toimetulekupiiri tagamiseks) aasta jooksul keskmiselt 6,4 korda.

Tabel 1 kajastab toimetulekutoetuse rahaliste vahendite kasutamist omavalitsuste lõikes 2005. aastal.

Tabel 2 kajastab 2005. aastal toimetulekutoetuse (toimetulekupiiri tagamiseks) saajaid peretüübi järgi. Sotsiaalse seisundi järgi võib üks ja sama pere kuuluda mitmesse erinevasse peretüüpi. Seega on erinevat tüüpi perede rahuldatud taotluste summa ning erinevat tüüpi perede summa suurem kui rahuldatud taotluste ja perede arv.

• Tabel 1. Toimetulekutoetuse rahaliste vahendite kasutamine 2005. aastal

A	Toimetulekutoetus toimetulekupiiri tagamiseks	sellest eluasemekulude katteks	Eluasemekulude osa toimetulekutoetusest (%)	Rahuldatud taotluste arv	Toetust saanud perekondade arv	Arvestuslik toimetulekutoetus (krooni)			Täiendav sotsiaaltoetus	Rahuldatud taotlused	Toetust saanud perekondade arv
						ühe rahuldatud taotluse kohta (krooni)	ühe toetust saanud pere kohta	ühe elaniku kohta (krooni)			
Albu vald	199 728	10 986	5,5	202	40	989	4993	135	0	0	0
Ambla vald	87 822	7820	8,9	82	18	1045	4879	36	0	0	0
Imavere vald	58 853	5479	9,3	64	14	919	4203	56	0	0	0
Järva-Jaani vald	273 249	18 586	6,8	289	34	945	8036	144	23 800	144	135
Kabala vald	399 334	16 924	4,2	414	51	964	7830	381	40 000	114	114
Kareda vald	53 218	851	1,6	68	9	782	5913	64	3100	4	4
Koeru vald	653 582	26 968	4,1	644	85	1014	7689	259	19 700	28	28
Koigi vald	18 309	0	0,0	22	9	832	2034	16	0	0	0
Lehtse vald	296 323	35 960	12,1	273	43	1085	6891	183	89 542	98	83
Oisu vald	107 054	4208	3,4	116	20	923	5352	76	0	0	0
Paide linn	2 324 005	461 221	19,8	1840	295	1263	7877	242	148 354	140	140
Paide vald	40 098	665	1,6	57	10	703	4009	21	7670	6	6
Roosna-Alliku vald	334 970	14 257	4,2	322	54	1040	6203	246	17 679	20	16
Türi linn	1 042 298	195 567	18,7	930	130	1120	8017	159	0	0	0
Türi vald	278 596	6214	2,2	303	54	919	5159	106	43 158	202	202
Väätsa vald	86 254	24 898	28,9	80	13	1078	6634	56	1332	3	3
Kokku	6 253 693	830 604	13,2	5706	866	1095	7221	160	394 335	759	731

• Tabel 2. Toimetulekutoetuse (toimetulekupiiri tagamiseks) saajad peretüübi järgi 2005. aastal

Peretüüp	Taotluste arv	Perede arv
Pensionäripere	390	96
Üliõpilaspere	27	7
Tööd mitteomava isikuga pere	4199	632
sh töötü abiraha saajaga pere	1960	364
sh mittetöötava töötajaga, pikaajalise töötuga pere	2239	268
Lapsega pere	2058	359
Puudega isikuga pere	315	67
Muud	241	51

Psüühiliste erivajadustega inimeste riiklik hoolekanne

2005. aastal osutati Järvamaa kuues hoolekandeadesutuses (SA Koeru Hooldekeskus, Järvamaa Lasteabikeskuse Päevakeskus, Türi Päevakeskus, Järva-Jaani Päevakeskus, Imavere Päevakeskus,

MTÜ Süda-Eesti Sotsiaalkeskus) nelja erinevat riiklikku psüühiliste erivajadustega inimestele osutatavat teenust kogusummas 4 634 364 krooni.

Psüühiliste erivajadustega inimeste riiklike hoolekandeteenuste osutajad ja teenuste mahud on toodud tabelis 3.

• Tabel 3. Psüühiliste erivajadustega inimesele riiklike hoolekandeteenuste osutajad ja teenuste mahud 2005. aastal

Asutuse nimetus Teenuse nimetus ja mahud	Isikute arv kokku	Toetatud elamine	Töötamise toetamine	Igapäevaelu toetamine	Õppäevaringne hooldamine	Rahalised vahendid
SA Koeru Hooldekeskus	93	4	4		85	3 762 864
Järva-Jaani Päevakeskus	8			8		74 240
Järvamaa Lasteabikeskuse Päevakeskus	22			22		223 010
Imavere Päevakeskus	6	2		4		90 440
Türi Päevakeskus	28	1		27		324 598
MTÜ Süda-Eesti Sotsiaalkeskus	11	11				159 212
KOKKU teenuste mahud	168	18	4	61	85	4 634 364

Soodustingimustel eraldatavad tehnilised abivahendid

Järvamaa inimestele soodustingimustel müüdavate ja laenutatavate abivahendite maksumuse kogusumma moodustas 2005. aastal 1 205 573 krooni, sellest finantseeris Järva Maavalitsus

1 205 573 krooni ja inimesed ise osalesid abivahendite eest tasumisel 396 969 krooni ulatuses. Kokku kasutas soodustingimustel laenutatavate ja müüdavate abivahendite teenust 954 Järvamaa isikut. Tabel 4 annab ülevaate abivahendite maksumusest ja finantseerimisest firmade lõikes.

• Tabel 4. Abivahendite maksumus ja finantseerimine firmade lõikes 2005. aastal

Firma	Abivahendite kogumaksumus			sellest maksis Järva Maavalitsus			
	kokku	sealhulgas		kokku	% kogumaksumusest	sealhulgas	
		müüdavad	laenutatavad			müüdavad	laenutatavad
AS Gadox	348 606	348 606		260 811	75	260 811	
Eesti Ortoosikeskuse OÜ	11 991	11 991		10 028	84	10 028	
Kuulmisrehabilitatsiooni Keskus	196 937	196 937		148 118	76	148 118	
OÜ Invaru	647 591	376 764	270 827	463 425	72	240 458	222 967
OÜ Hansa Medical	20 800	20 800		10 400	50	10 400	
OÜ Ooptek	42 437	42 437		37 837	89	37 837	
RV Ortopeedia OÜ	22 460	22 460		17 778	79	17 778	
SA TÜ Kliinikumi Kõrvakliinik	103 535	103 535		89 330	86	89 330	
Tallinna Keskhaigla	10 338	10 338		7547	73	7547	
Jumalalaegas MTÜ	49 100	49 100		40812	83	40812	
MTÜ Eesti Vähiliit	3950	3950		2765	70	2765	
OÜ Manual	52 480	52 480		46 040	88	46 040	
Tervise Abi Oü	55 987	55 987		39 225	70	39 225	
OÜ Ortopeediakeskus	36 330	36 330		31 457	87	31 457	
Kokku	1 602 542	1 331 715	270 827	1 205 573	75	982 606	222 967

Täiskasvanute hoolekandeesutused

- LSA Koeru Hooldekeskus – üldhooldusosakond, 120 kohta (sh pansionaaditeenus eakatele Paide linnas, 8 kohta), erihooldusosakond, 85 kohta
- Aravete Tervise- ja Hooldekeskus – üldtüüpi hoolekandeesutus, 16 kohta
- Ahula Sotsiaalne Varjupaik – üldtüüpi hoolekandeesutus, 10 kohta
- Järvamaa Lasteabikeskuse Päevakeskus – päevakeskus vanuritele ja psüühiliste erivajadustega isikutele
- Järva-Jaani Päevakeskus – vanuritele ja psüühiliste erivajadustega isikutele
- Imavere Päevakeskus – vanuritele, psüühiliste erivajadustega isikutele
- Türi Päevakeskus – psüühiliste erivajadustega inimestele
- MTÜ Süda-Eesti Sotsiaalkeskus – psüühiliste erivajadustega inimestele

Laste riiklik hoolekanne

• Tabel 5. Lastekaitse andmestik seisuga 01.01.2006

1. Arvele võetud vanemliku hoolitsuseta lapsed		27
paigutati	varjupaika	0
	lastekodusse	2
	perekondadesse	10
	tagasi koju	15
2. Eestkostel olevaid lapsi		53
	seatud	13
	lõpetatud	10
3. Hooldusel olevaid lapsi		24
sh	riikliku lisatoetusega	7
	riikliku toetusega	24
4. Lapsendati		4
sh	uude perekonda	0
	lapsendatuid arvel	67
sh	ema/isa abikaasa poolt	46
5. Riiklikul hooldusel olevad lapsed		57
	Järvamaa Lasteabikeskuses	28
	Koeru Valla Perelastekodus	13
	teistes lastekodudes	16
6. Vaidlusi laste üle		336
sh	vanema õiguste äravõtmine	4
	lapse äravõtmine	0
	vaidlused laste elukoha ja kasvatamise üle	123
	muud vaidlused laste üle	209

• Tabel 6. Lastekodudes olevad Järvamaa lapsed

Omavalitsus	Järvamaa Lasteabikeskus	Koeru Lastekodu	Teised lastekodud	Kokku
Albu				
Ambla				
Imavere				
Järva-Jaani			1	1
Kabala	2			2
Kareda	1		1	2
Koeru		6	1	7
Koigi		2		2
Lehtse				
Oisu	2			2
Paide linn	8		3	11
Paide vald	1	3		4
Roosna-Alliku			1	1
Türi linn	5		6	11
Türi vald	4		3	7
Väätsa				
Jõgeva	2			2
Põltsamaa	1			1
Pühalepa	2			2
Taebla		2		2
Kokku	28	13	16	57

Hasartmängumaksust laste, noorte, perede, vanurite ja puuetega inimestega seotud regionaalprogrammide investeeringute toetamine

2005. aastal toetati Järva maakonnast järgmisi projekte:

Voor	Projekti nimi	Taotleja	Eraldatud summa
2005 I voor	Koigi küla ambulatooriumi rekonstrueerimine	Koigi vald	349 001
	Paide Noortemaja rekonstrueerimine	Paide linn	284 492
	Türi Avatud Noortekeskuse ehitamise I etapp	Türi linn	254 996
2005 II voor	Paide Kutsekeskkooli aula katuse renoveerimine ja akende vahetamine	Paide Kutsekeskkool	278 595
	Koeru lasteaia rühmaruumi väljaehitamine	Koeru Vallavalitsus	219 577
2005 III voor	Imavere lasteaed Mõmmi soojapidavaks	Imavere Vallavalitsus	274 778
	Türi Kesklinna Lasteaia elektrisüsteemi renoveerimine	Türi linn	349 999
		Kokku	2 011 438

Alaealiste komisjoni töö Järvamaal

Maakonnas on lisaks Järva Maavalitsuse alaealiste komisjonile üks kohaliku omavalitsuse alaealiste komisjon – Albu valla alaealiste komisjon. Alaealiste komisjoni pädevuse ja alaealistele kohaldatavad mõjutusvahendid sätestab alaealiste mõjutusvahendite seadus.

Maakonnas on alaealiste õigusrikkumisi (arvestusega, et üks taotlus on ühe asja arutamise alus) arutatud kokku 119 korral. Alaealine on eelnimetatud seaduse tähenduses 7–18 aasta vanune isik.

Alaealiste õigusrikkumistest on:

tüdrukute toimepandud õigusrikkumisi	25
poiste toimepandud õigusrikkumisi	94

Pöördumiste aluseks on järgmised teod:

- 1) nooremana kui neljateistaastasena toime pandud karistusseadustikus ettenähtud kuriteo-koosseisule vastav õigusvastane tegu – 21;
- 2) nooremana kui neljateistaastasena toime pandud karistusseadustikus või muus seaduses ettenähtud väärteokoosseisule vastav õigusvastane tegu – 30;
- 3) neljateist- kuni kaheksateistaastasena toime pandud karistusseadustikus ettenähtud kuritegu, kui prokurör või kohus on leidnud, et isikut saab mõjutada karistust või karistusseadustiku paragrahvis 87 ette nähtud mõjutusvahendit kohaldamata ja kriminaalmenetlus on tema suhtes lõpetatud – 43;
- 4) neljateist- kuni kaheksateistaastasena toime pandud karistusseadustikus või muus seaduses ettenähtud väärtegu, kuid kohtuväline menetleja on leidnud, et isikut saab mõjutada karistust kohaldamata, või kohus on leidnud, et isikut saab mõjutada karistust või karistusseadustiku paragrahvis 87 ette nähtud mõjutusvahendit kohaldamata ja väärteomenetlus on tema suhtes lõpetatud – 5;
- 6) koolikohustuse mittetäitmine – 15;
- 7) alkohoolsete jookide, narkootiliste või psühhotropsete ainete tarvitamine – 5;

Taotluse esitajad on olnud järgmiste institutsioonide esindajad:

- 1) politseiametnik 53

2) kooli esindaja kooli direktori volikirja alusel	16
3) prokurör	50
Mõjutusvahendeid (AMS §3 lg1) on määratud järgmiselt:	
1) hoiatus	93 korda
2) koolikorralduslikud mõjutusvahendid	25 korda
3) vestlusele suunamine psühholoogi, narkoloogi, sotsiaaltöötaja või muu spetsialisti juurde	15 korda
4) kohustus elada vanema, kasuvanema, eestkostja või perekonnas hooldaja juures või lastekodus	2 korda
5) üldkasulik töö	45 korda
6) noorte- või sotsiaalprogrammides või ravikuurides osalemine	3 korda
7) kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine	2 korda

Mõjutusvahendi kohaldamisel ei ole alaealine täitnud talle pandud kohustusi ja on tulnud korraldada kordusarutelu 11 juhul. Sundtoomist on kohaldataud 6 juhul.

Alaealiste komisjon kuulutas 29.03.2005. a välja avaliku laste ja noorte õigusrikkumisi ennetavate projektide konkursi üldsummas 100 000 krooni. Rahastamine toimus Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt Järva maakonna noorte õigusrikkumisi ennetavate sotsiaal- ja kriminaalpreventiivsete noorteprogrammide ja -projektide toetamiseks 2005. aastal eraldatud vahenditest. Põhi-eesmärk oli alaealiste kuritegevuse ja õigusrikkumiste ennetamine ja vähendamine. Sihtgrupp oli õigusrikkumisi toime pannud või sellele kalduvad alaealised, projekti oli kaasatud vähemalt üks alaealiste komisjonis arvel olev noor. Prioriteedid olid riskirühma laste koolijärgse aja sisustamine, suviste projektide toetamine, et haarata kaasa riskirühma lapsi ja sisustada alaealiste komisjoni sihtgruppi kuuluvate noorte suve (vähemalt kaks nädalat) ning koolikiusamise ja vägivalla vähendamine ning koolitus üldhariduskoolide õpilastele ja õpetajatele (tugiõpilasi liikumise TORE raames). Konkursile laekus 20 projektitaotlust. Nende läbivaatus ja arutelu toimus alaealiste komisjoni istungil 18.05.2005. Komisjon otsustas rahastada 16 projekti.

Tervishoid

Kaugus kõrgema etapi spetsialiseeritud raviasutuseni:

Tallinnas 92 km Tartus 102 km

Kaugus naabermaakondade II etapi haiglateni:

Rapla 65 km; Viljandi 71 km; Jõgeva 74 km; Rakvere 83 km; Pärnu 95 km

• *Tabel 7. Tervishoiuvõrk*

Tervishoiu-töötajad	2001	2002	2003	2004	2005
Arstid	71	71	68	66	65
sh perearstid	21	25	25	25	25
eriarstid	46	49	43	41	40
Hambaarstid	25	22	22	22	21
Õendusala töötajad	146	141	134	145	142

Esmatasand

Maakonnas töötab 25 perearsti praksist nimistu suurusega 721 kuni 2027 inimest.

Perearstipraksiseid on 13 omavalitsuse territooriumil 16-st (kuid Paide linna ja valda ning Türi linna ja valda tuleb käsitleda ühtse esmatasandi tervishoiupiirkonnana).

Perearst puudub 1 omavalitsuses (Imavere vald kuulub Koigi perearstipraksisesse).

Hambaravi

Maakonnas töötas 31.12.2005 seisuga 21 hambaarsti, neist 10 Paide linnas, 6 Türi linnas (Türi linna ja valda ning Paide linna ja valda vaadeldakse ühtsete piirkondadena).

Hambaarste ei ole 8 omavalitsuses (Albu, Imavere, Kabala, Kareda, Koeru, Lehtse, Oisu, Väät-sa).

Eriarstiabi

Erialad ja avatud voodid:

AS Järvamaa Haigla

Sisehaigused	36
Kirurgia	39 sh 4 intensiivravivoodit (I ja II aste)
Sünnitusabi	12
Günekoloogia	8
Lastehaigused	20
Hooldusravi	20

Kokku 127

SA Koeru Hooldekeskus

Hooldusravi 9

• *Tabel 8. Haiglavoodite arv*

Asutus	Voodiprofiil	Voodite arv
AS Järvamaa Haigla	Aktiivravi	127
AS Järvamaa Haigla	Hooldusravi	20
SA Koeru Hooldekeskus	Hooldusravi	9

• *Tabel 9. Ravivoodite kasutamine*

Haigla	Voodipäevade arv					Keskmise ravikestus					Ravitud haigete arv				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
AS Järvamaa Haigla	36 458	36 228	35 576	31 334	26 329	8,84	8,3	8,42	8,11	7,18	4128	4362	4221	3863	3664
SA Koeru Hooldekeskus				1322	3293				28,1	30,2				47	109

Ambulatoorne eriarstiabi

• Tabel 10. Põhilise ambulatoorse eriarstiabi osutamine

Eriala	AS Järvamaa Haigla
Naha- ja suguhaigused	+
Naistehaigused	+
Kardioloogia	+
Üldkirurgia	+
Lastehaigused	+
LOR	+
Neuroloogia	+
Psühhiaatria	+
Pulmonoloogia	+
Silmahaigused	+
Taastusravi	+
Uroloogia	
Traumatoloogia-ortopeedia	+
Vasokirurgia (AS Keila Südamekliiniku arstid)	+
Reumatoloogia	+
Gastroenteroloogia	puudub
Töötervishoid	
Endokrinoloogia	puudub
Allergoloogia	puudub
Radioloogia	+
Dermatoveneroloogia	+

Ambulatoorset eriarstiabi osutatakse veel järgmistes raviasutustes:

Naistehaigused OÜ LT Mitt

Silmahaigused OÜ Türi Optika alates 09.10.2003 Reetina OÜ

• Tabel 11. Ambulatoorsed külastused üld- ja eriarstiabis

Aasta Elanike arv	Külastuste arv					Külastusi 1 inimese kohta				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001 40 534	2002 40 145	2003 38 408	2004 38 255	2005 39 028
Üldarstiabi külastusi kokku (perearsti külastusi)	121 606	120 856	120 705	120 326	120 777	3,00	3,00	3,14	3,14	3,09
Eriarstiabi külastusi kokku	61 722	59 809	56 163	62 507	62 820	1,52	1,31	1,46	1,51	1,6
AS Järvamaa Haigla	50 867	54 605	51 706	57 505	56 768					
OÜ Türi Optika	3793	4084	3536	5002	4524					
Eranaistearst (FIE Kirt ja OÜ LT Mitt)		OÜ LT Mitt 5759 1120	OÜ LT Mitt 921	OÜ LT Mitt 1242	2199					
Kõik külastused kokku	183 328	180 665	176 868	182 833	183 957	4,52	4,50	4,60	4,77	4,71

Terviseedendus

Terviseedendustegevused tulenesid peamiselt 2005. aastal käivitunud „Südame- ja veresoonehaiguste ennetamise riiklikust strateegiast 2005–2020“ ehk SVH 2005. a tegevuskavast ning „Alkoholismi ja narkomaania ennetamise programmist aastateks 1997–2007“ alaprogrammist „Toetava keskkonna soodustamine“.

Kokku oli maakonnas kasutada 251 181 krooni, millest 176 181 krooni oli SVH ehk südamestrateegia tegevusteks ja 75 000 krooni HIV/AIDS-i ja uimastiennetuse tegevusteks.

Strateegiad on suunatud kasvava põlvkonna ja tööealise elanikkonna tugeva ja hea tervise tagamisele.

Südamestrateegia üldeesmärk on saavutada püsiv langus rahvastiku varajases haigestumuses ja suremuses südamehaigustesse. **Strateegia keskendub eelduste ja tingimuste loomisele, et suureneks eeskätt kehaliselt aktiivsete inimeste osakaal, väheneks ebatervislik toitumine ja suitsetamise levik.** See tähendab eelkõige tõekspidamiste ja väärtushinnangute kujundamist ja teisalt toetava keskkonna loomist. Strateegia elluviimist juhib Sotsiaalministeerium ja vastutab Tervise Arengu Instituut. Strateegiat viiakse ellu tegevuste abil maakondades, kaasates võrgustikku kohalikud omavalitsused.

2005. aastal käivitunud südamestrateegia raames moodustati Järva Maavalitsuse juurde 14-liikmeline tervisenõukogu. Nõukogu töökorra alusel võib alati juurde kutsuda eksperte ja nõukogusse mittekuuluvaid inimesi.

Juba varem moodustatud Uimastiennetusnõukogu käis koos 4 korda ja tervisenõukogu on 2005. aastal pidanud 8 koosolekut. Märtsis-aprillis oli mitme koosoleku teema Järvamaa tegevuskava, aprillis sõlmis Tervise Arengu Instituut Järva maavanemaga lepingu tegevuskavade rahastamiseks.

Südamestrateegia tegevuskava rahastamine jagunes nelja valdkonda: liikumine, toitumine, suitsetamine ja maakondlik struktuur.

25. mail toimunud vallavanemate ja linnapeade koja koosolekul tutvustati tegevuskava omavalitsusjuhtidele.

Liikumine. Kõigile omavalitsustele lubati tervisepäeva või harrastusspordipäeva läbiviimiseks 2000 krooni, mida kasutas 10 omavalitsust. Koolide tervisepäevade rahastamiseks planeeriti 14 000 krooni, laekus 13 taotlust.

Haldusterritoriaalsete muutuste tõttu jäi liikumisharrastuste trükise valmimine 2006. aastasse, 2005. aasta eelarvest tehti ettemaks Kuma kirjjas-

tusele, uue kavandi paneme kokku uue aasta algul.

Toitumine. Leivanädala järel soovisime koguda huvitavamaid leivatoitude retsepte, et juhtida tähelepanu leiva tähtsusele meie toidusedelis ja soovitada neid kõigile. Kokku oli auhinnafond 5000 krooni, et aga viielt inimeselt laekus üldse üheksa retsepti, näitab veel kord, et leiba ei peeta oluliseks toiduks. Tervisenõukogu otsusega vähendati auhinnafondi 2000 kroonile, iga retseptisaatja sai kingiks tervisliku toidu retseptiraamatu ning Türi Kesklinna Lasteaia köök ja Kabala Põhikooli köök said veel mitmefunktsioonilise riivi salati valmistamiseks. Augustis viidi läbi tervisliku toidu koolitus koolitajatele sööklate töötajatele Paide Kutsekeskkoolis, mille vastu oli suur huvi, osales 30 inimest. Tervist edendavate lasteaedade, neid on meil maakonnas kaks, Koigi Kalevipoeg ja Türi Kesklinna Lasteaed, tervisepäevi toetati kokku 3000 krooniga.

Suitsetamine. Kevadel lõppenud 2004/2005. õa kampaania ”Suitsuprii klass” edukalt lõpetanud klasside vahel jaotati 10 000 krooni. 2005/2006. õa võtab kampaaniast osa 9 kooli 30 klassiga, kokku 562 õpilast. Kui palju neist lõpetab, selgub kevadel. Alaealised peavad teadma, et alla 18 aasta vanustel on suitsetamine ja tubakatoote tarvitamine, omamine ja omandamine keelatud. Et suurendada suitsuvaba keskkonda, oleme trükinud klepsu ”Soovin siin hingata puhast õhku”, mida esitlesime Järvamaa Tervisefoorumil ja soovime hakata jaotama maakonda töökohtadesse, noortekeskustesse ja korterelamute koridoridesse ning trepikodadesse.

Struktuur ja meediakajastused

Strateegia raames luuakse maakonda tervisetuba, mis on suunatud üldiste tervislike eluviiside edendamisele, kus ei tööta mitte arst, vaid vastava täiendkoolituse saanud terviseedendaja. Tema ülesandeks jääb jälgida paikkonna inimeste tervise olukorda, võtta osa arengukavade koostamisest, levitada teavet sportimise ja vaba aja veetmise võimalustest, organiseerida tervislikke vaba aja üritusi, jaotada infomaterjale, korraldada koolitusi ja teabepäevi ning teha koostööd kohaliku meediaga ning vajaduse korral nõustada ettevõtteid, omavalitsusi, koole ja lasteaedu tervislikuma keskkonna loomisel.

Lisaks on strateegias mitmeid tegevusi, mis ei ole suunatud ainult konkreetsetele riskifaktoritele, vaid üldiselt tervislike eluviiside edendamisele.

Tervisetoa esialgseks sisustamiseks on tellitud trükiseid, mida saavad kasutada tervisenõukogu

liikmed ning vajaduse korral õpetajad ja muidu tervisehuvilised inimesed. Tervisenõukogu eestvedamisel korraldati septembris Paides südamertervise päev, kus võimeldi, tutvustati kepikõndi ja sai tervisekõndi teha Tervisekeskuse terviserajal. Üllatuseks said terviseraja läbinud osavõtjad tasuta ujulapääsme. Kõigi osalejate vahel loositi välja 50 auhinda.

Kahel korral esinesid tervisenõukogu liikmed Kuma Raadios, kokku kajastati maakonnalehes ja infoportaalil tegemisi 53 korral.

Novembris toimus Roosna-Alliku mõisas Järvamaa tervisefoorum. Tervisefoorumil esitles oma tervislikke leivatooteid Euroleib, taimeteesid ja toidulisandeid Amarella Apteek, liikumisharrastuste vahendeid Paide Kaubamaja ja mitmfunktsioonilisi riive salatite valmistamiseks Estbrita Tallinnast. Ettekandjateks olid Tallinna Ülikooli tervisekasvatuse õppetooli dotsent Raul Mardi, Tallinna TTÜ Toiduainete Instituudist MSc Sirje Vaask, Koeru valla perearst Riina Lääne ja joogaõpetajad Holger Oidjärv ja Maarika Toots.

23. novembril toimus Koeru Hooldekeskuses Järva Maavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna infopäev omavalitsusjuhtidele, kus ühe punktina oli ettekanne "Terviseedendus riigis ja omavalitsustes". Detsembris anti välja 6000 tiraažiga Järva Teataja lisalehena Terviseleht ja jaotati liikumisharrastustesse kaasamiseks Järvamaa inimestele 700 ujulapääset Paide ja Türi ujulasse. Tervisenõukogu liikmed osalesid üleriigilisel terviseedendajate baaskoolituses, kus õpiti mitmesuguste mudelite ja teooriate kasutamist paikondlikul tasandil, koostööd koolide ja lasteaedadega ning saadi häid kogemusi teistest maakondadest.

Uimastiennetuse vahenditest kasutati 50 000 krooni tegevuskava "Turvaline Järvamaa" elluviimisel projektikonkursiks, konkursile laekus 19 ja rahastati 11 projekti. 15 000 krooniga toetati AS Järvamaa Haigla anonüümse aidsikabineti tööd ja 10 000 krooni läks maakondliku noortelaagri "Kaitse end ja aita teist" toetuseks, kus osales 136 õpilast.

10. Haridus

Järvamaa haridusvõrgustikus on 23 lasteaeda, 2 lasteaed-alkkooli, 1 toimetulekukool, 14 põhikooli, 9 keskkooli ja gümnaasiumi (sealhulgas täiskasvanute keskkool), 2 kutseõppeasutust, 4 huvikooli, 2 kõrgkooli ja 1 täiskasvanute keskkooli juures töötav rahvaülikool. Järvamaa kümnes vallas on igaihes üks üldhariduskool, neljas vallas kaks kooli. Järvamaa kahte linna on koonduanud 5 gümnaasiumi, üks keskkool, üks kutseõppeasutus, kaks kõrgkooli. Maapiirkonnas on kaks keskkooli, üks gümnaasium ja üks kutseõppeasutus. Paide Täiskasvanute Keskkooli juures töötab Paide Rahvaülikool. Järva-Jaani Gümnaasiumi juures töötavad täiskasvanute kaugõppeosakond ja õpilaskodu.

Päinurme Internaatkool võimaldab õppimist lihtsustatud õppekava alusel.

Türi Toimetulekukoolis toimub õppetöö toimetuleku õppekava alusel.

23 koolieelses lasteasutuses on 180 õpetaja

juhendada 1321 last. Lasteaiaõpetajatest on kõrgharidusega 25,0%.

Üldhariduskoolides õpib 5367 last, keda õpetab 577 õpetajat. Nendest 81,5% on kõrgharidusega. Meesõpetajaid on 87, s.o 15,1% õpetajakonnast. Alla 25 aasta vanuseid õpetajaid on 16, s.o 2,8% ja üle 55 aasta vanuseid õpetajaid 113, s.o 19,6%. Pedagoogidest on vanempedagooge 17,3% ja pedagooge-metoodikuid 2,1%.

Maakondlikke olümpiaade korraldati 10 õppeaines 471 osavõtjaga ja toimus ka 4 ainealast võistkondlikku konkurssi.

Järvamaa 584 põhikooli lõpetanud õpilasest jätkas õpinguid 563, neist keskkoolis või gümnaasiumis 378 (64,7%) ja kutseõppeasutuses 185 (31,7%). 237-st gümnaasiumi lõpetanust jätkas õpinguid kõrgkoolides 170, s.o 71,7% ja kutseõppeasutustes 23, s.o 9,7%.

Paide Kutsekeskkoolis õpib 814 ning Türi Tehnika- ja Maamajanduskoolis 557 õpilast. Nen-